

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az Európai Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A fejlődő országok támogatása a válság kezelésében

(COM(2009) 160 végleges)

(2010/C 255/23)

Előadó: Luca JAHIER

2009. április 28-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A fejlődő országok támogatása a válság kezelésében

COM(2009) 160 végleges.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Külcapsolatok” szekció 2009. november 19-én elfogadta véleményét. (Előadó: Luca JAHIER.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. december 16–17-én tartott, 458. plenáris ülésén (a december 16-i ülésnapon) 151 szavazattal 5 ellenében, 8 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB úgy véli, hogy a nemzetközi gazdasági és pénzügyi válsághoz kapcsolódó legnagyobb rendszerszintű kockázatok leküzdése után nem szabad figyelmen kívül hagyni a válság rendkívül súlyos hatásait a fejlődő országok nagy része számára. Ezek a következmények az elmúlt évtizedek során elért haladást veszélyeztetik, és felerősítik a kettős, energetikai és élelmezési válság következményeit, amely tovább súlyosbíthatja a már létező konfliktusos és politikailag bizonytalan helyzeteket.

A nemzetközi közösség feladata, hogy mostantól meghozza mindezokat az intézkedéseket és döntéseket, amelyekkel a legszegényebb országokat segítheti e válság leküzdésében, amelyért utóbbiak egyáltalán nem felelősek.

1.2 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság közleményét, amely az első olyan kerethatározat volt, amit a nemzetközi közösség adott ki, és továbbra is a legpozitívabb és a legátfogóbb a napjainkig elfogadott dokumentumok között. A szóban forgó közlemény számos javaslatot tartalmaz, és sokféle lehetőséget nyit meg, beleértve a középtávra szólóakat, amelyeket megfelelőképpen ki kellene dolgozni.

Az EGSZB a közlemény két főbb hibájára hívja fel a figyelmet. A szöveg egyrészt nem irányoz elő további pénzügyi erőforrásokat, másrészt a válságra vonatkozó határozatok időben korlátozott hatással bírnak (mint például a segélyeknek a folyó évre szóló kötelezettségvállalási előirányzatok címén történő előzetes folyósítása).

1.3 Az EGSZB üdvözli a legutóbbi nemzetközi csúcstalálkozók⁽¹⁾ eredményeit, különösen a szegény országok figyelmébe ajánlott javaslatokat, a segélyek nagyságának és minőségének növelésére vonatkozó célkitűzések megerősítését és a megreformálásukra irányuló szándék újbóli kijelentését. Ezek a javaslatok

ugyanakkor teljességgel elégtelennek bizonyulnak az olyan kulcsfontosságú problémák kezeléséhez, mint

- annak szükségessége, hogy mielőbb kiterjedt forrásokkal és új fejlesztési támogatási eszközökkel rendelkezzünk,
- a támogatási rendszer megreformálása,
- az adózásra és a fejlesztésre vonatkozó kormányzás közötti kapcsolatok.

1.4 Az EGSZB úgy ítéli meg, hogy mindenekelőtt szigorúan be kell tartani az elmúlt évek során vállalt kötelezettségeket – ahogy azt José Manuel Barroso elnök már megerősítette –, és felkéri az Európai Bizottságot, hogy emlékeztesse a tagállamokat a segélyre előirányzott összegek emeléséről szóló menetrendek betartására. Az előirányzatokat a múltban határozták meg, ám azóta nem vizsgálták felül, a gyakorlatban pedig már néhány tagállam határozatban csökkentette azok összegét.

Az EGSZB ezen túlmenően meg van győződve arról, hogy sürgősen újabb jelentős pénzügyi előirányzatokra van szükség, ahogy azt valamennyi nagy nemzetközi szervezet is kívánja, hogy a szegény országoknak új segélyeket tudjanak folyósítani, és új beruházásokat tudjanak végrehajtani ezekben az országokban. Az EGSZB egyetért azzal a javaslattal is, hogy a nemzetközi közösség által rendelkezésre bocsátott összegek – amelyek jelenleg mintegy 7 000 milliárd dollárt tesznek ki – legalább 0,7 %-át a válság kezelésére fordítsák.

1.5 Figyelembe véve az energia- és élelmiszerválság kettős hatását, az EGSZB szükségesnek tartja, hogy a millenniumi fejlesztési célok iránti felelősségvállalás erőteljes újraindítása keretében pontosabban határozzák meg az új beruházásokra vonatkozó prioritásokat.

Mind a szegény országok, mind Európa érdekében az áll, hogy a mezőgazdaságot és az élelmezésbiztonságot, valamint az éghajlatváltozáshoz tartozó elsődleges területekre vonatkozó beruházásokat stratégiai prioritásként kezeljék, mégpedig úgy, hogy új beruházási hullámot indítsanak el a legszegényebb országokban, hogy biztosítsák a hosszú távon életképes fejlődést.

⁽¹⁾ Különösen az ENSZ 2009 júniusában tartott csúcstalálkozóját, valamint a G8-ak 2009. júliusi, Aquilában tartott csúcstalálkozóját.

1.6 Az EGSZB felkéri az új Európai Bizottságot, hogy játsszon vezető szerepet nemzetközi szinten annak a kötelezettségvállalásnak a teljesítésében, hogy a fejlődést szolgáló segélyek és befektetések rendszerét alapjaiban megreformálják, hogy választ találjanak az új évezred kihívásaira, köztük a zöld növekedésre és a bevándorlási hullámokra, és hogy újítsák meg a segélyezési rendszer egészének hatékonnyá és átláthatóvá tételére vonatkozó kötelezettségvállalást.

1.7 Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Uniónak nem kell viszálnia a nem állami – különösen a magánszektor, a szakszervezeteket és agrárszövetségeket, a nők szervezeteit és fogyasztóvédelmi szervezeteket képviselő – szereplők elismerése és támogatása terén. Ez ugyanis az európai megközelítés egyik sajátossága.

Az EGSZB sajnálattal jegyzi meg, hogy a vizsgált közlemény nem hivatkozik a fentiekben említett szervezetek által a válság leküzdésében betöltött szerepre, annál is inkább, mivel a civil társadalom egyike azon ritka nemzetközi szereplőknek, akik megmutatták, hogy képesek további források mozgósítására. Ráadásul a válság számos szegény országban nagymértékben sújtja a magánszektor, és gyengíti a szociális partnerek, valamint a különböző civil társadalmi szervezetek reagálási képességét, amelyeknek pedig meghatározó a szerepe abban, hogy a hosszú távú fejlődést illetően életképes válaszok szülessenek.

1.8 Az ODA (*official development assistance* – hivatalos fejlesztési segély) keretében vállalt kötelezettségek tiszteletben tartása mellett az EGSZB támogatja új innovatív fejlesztésfinanszírozási mechanizmusok – többek között a Tobin-adó – megalkotását és elfogadását. A bevándorló munkások által hazaküldött pénzügyi források központi szerepének elismerése különösen fontos a G8-ak határozatának megvalósításával, miszerint 50 %-kal csökkenteni kell a pénzáttalások díját, valamint olyan stratégiákat kell meghatározni, amelyek a bevándorlóknak a válsággal szembeni hathatósabb védelmét célozzák.

1.9 Az EGSZB úgy véli, hogy folytatni kell valamennyi piacnyitó intézkedést a regionális integrációs folyamatok támogatása, ⁽²⁾ a dohai tárgyalások felfrissítése és a kereskedelemfinanszírozó eszközök megerősítése révén, különös figyelmet szentelve eközben az igazságos és tisztességes kereskedelemnek a legszegényebb országok esetében. A közvetlen külföldi befektetéseket is újra kell indítani, elsősorban az IMF és a Világbank által létrehozott innovatív finanszírozási keretek – többek között az IMF által újból kiadott különleges lehívási jogok, illetve a Világbank által a legkiszolgáltatottabbak számára létrehozott alap (*Vulnerability Fund*) – által gyakorolt fellendítő hatást kihasználva.

1.10 Az EGSZB végül lényegesnek tartja, hogy a korrupció, a bűnözés és az adóviszály (adócsalás és -elkerülés) elleni harcot világszinten abszolút prioritásnak tekintsék, és ezáltal lehetővé tegyék új és jelentős források felszabadítását, amelyek célja fejlesztési tevékenységek támogatása. Az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy mielőbb foglalkozzon ezzel a témával, és foglalja meg erre vonatkozó javaslatait.

(2) Vö.: az EGSZB véleménye az Európai Bizottság „Az AKCS-országok fejlődését szolgáló regionális integráció” című közleményéről, HL C 317., 2009.12.23., 126. o., előadó: Gérard DANTIN, társelőadó: Luca JAHIER.

2. Bevezetés

2.1 A nemzetközi pénzügyi válság első időszakában az elemzők meg voltak győződve arról, hogy a válság nem sújtja majd a fejlődő, köztük elsősorban a legszegényebb országokat. Néhány hónap elteltével a válság lehetséges hatásának jelei – többek között a nemzetközi gazdaságban előre várható visszaesés miatt – kezdtek megjelenni a fejlődő országokban. Csupán 2009 áprilisában, a G20-ak londoni csúcstalálkozója, valamint az IMF és a Világbank ülése alkalmával vált nyilvánvalóvá, hogy a válság elterjedően volt a főbb fejlődő országokban, a 2007–2008-as évek kettős, energia- és élelmiszerválságának hatására eddig is az abszolút szegénységi küszöb alatt élő 160 millió emberen felül újabb százmilliókat fenyegetve azzal, hogy a szegénység áldozatává esnek.

2.2 A becslések aggasztóak: ez év június 19-én a FAO előzetesen ismertette annak a világ élelmiszerbiztonságáról készített jelentésnek a lényeges elemeit, amely szerint az éhezők száma első alkalommal haladja meg 2009-ben a milliárdos csúcst, vagyis összességében 11 %-kal nőtt, ami pedig súlyos humanitárius válságot fog kiváltani, és megsemmisíti a 80-as és 90-es években elért haladást. Június 22-én a Világbank radikális mértékben csökkentette becslései egészét: 2009-re a világgazdaság 3 %-os zsugorodását, a világkereskedelem 10 %-kal való csökkenését jelezte előre, illetve a nemzetközi magántőkemozgások összeomlását jósolta, amelyek a 2007-ben regisztrált 1 000 milliárd dollárról, illetve a 2008-ban mért 707 milliárd dollárról 2009-re várhatóan 363 milliárd dollárra csökkennek. A fejlődő országok növekedését összességében már 1 %-nál kevesebbre becsülik. Ugyanakkor, ha Kínát és Indiát nem számítjuk, a fejlődő országok összességének GDP-je 1,6 %-kal esik vissza. Afrika tűnik a válság legnagyobb áldozatának, esetében 2009-re a 2007. évihez képest 66 %-kal alacsonyabb növekedést jeleztek előre. Végül az ILO szerint 2009-ben 50 millió személy veszítheti el a munkáját, a szegénységben élő munkavállalók száma pedig elérheti a 200 milliót.

2.3 A pénzügyi és gazdasági válság négy kihívással járt: a) a kereskedelmi forgalom globális volumene csökkent, ami az exportjüvedelmek nyilvánvaló csökkenését és a fejlődő országok finanszírozásának – 270 és 700 milliárd dollár közötti ⁽³⁾ – deficitjét okozta; b) a magánbefektetési hullámok csökkenése, kiváltva a közepes jövedelmi szintű országokban, valamint azokban, ahol jelentős strukturális beruházások vannak folyamatban; c) a migráns munkavállalók pénzáttalásainak – amelyek néhány afrikai fejlődő ország GDP-jének 30 %-át adják, és csupán a 2006. évben mintegy 270 milliárd dollárt értek el, ami a fejlődési segélyek általános összegének a kétszerese – jelentős mértékű csökkenése; d) a fejlesztési támogatás (ODA) csökkentése számos bilaterális donor részéről 2009-ben és 2010-ben. Az utóbbi két kihívás, amelyek felerősítik az ezt megelőző élelmiszerválság hatásait és az energiaárak alakulását, különösen Afrikában érezteti hatását, ahol ezek a pénzforrások gyakran létfontosságúak az államháztartások nagy hányada számára, valamint a háztartások és helyi közösségek túlélése szempontjából.

(3) Világbank 2009. és ADB 2009. március. A megadott összeg a jelenleg rendelkezésre álló előrejelzések határértékeit foglalja össze.

2.4 Ezeknek az egymást követő és egymáshoz kapcsolódó kihívásoknak a következményei – amelyek hatása természetesen nagy különbséget mutat az egyes régiók és országok között – közül különösen a következőkre kell felhívni a figyelmet:

- a növekedés lelassulása vagy a helyi gazdaságok érezhető visszaesése,
- a munkanélküliség, a szegénység és az éhezés gyors terjedése, különösen a városi övezetekben, ami súlyos következményekkel jár a legkiszolgáltatottabb csoportokra, különösen a nőkre és gyermekekre,
- az adóbevételek csökkenése, ami súlyos következményekkel jár az államháztartásokra, amelyeket az elmúlt tíz évben, főként Afrikában, komoly szanálási intézkedéseknek vetettek alá,
- a különösen az infrastruktúrára és karbantartásokra vonatkozó közberuházási tervek megkérdőjeleződése,
- a népesség széles rétegei számára egyre nehezebb az áruhoz és a szolgáltatásokhoz való hozzáférés, különösen az eddig is sérülékeny szociális védelmi és segélyezési rendszerek gyengülése miatt,
- az idegenforgalomból származó bevételek csökkenése,
- a forrásokhoz és befektetésekhez való hozzáférés növekvő problémái, különösen a magánszektorban,
- határozottan negatív hatás a millenniumi fejlesztési célkitűzések megvalósíthatóságára, ami egyébiránt már legalább két éve kérdéses, miután a 2000 és 2005 közötti időszakban csak mérésékelt eredményeket értek el,
- annak a kockázata, hogy nem rendelkezünk megfelelő eszközökkel ahhoz, hogy leküzdjük az éghajlatváltozás hatásait.

2.5 Ez a forgatókönyv még inkább aggasztó, ha figyelembe vesszük a világ különböző régióinak politikai stabilitására, valamint belső és külső biztonságára gyakorolt lehetséges hatását. A brit kormány 2008-as tanulmányának becslése szerint 2010-ben a világ legszegényebb lakosságának fele valószínűleg állandó vagy majdnem állandó konfliktusokkal terhelt országokban fog élni.

2.6 A válság végül újabb bevándorlási hullámokat indíthat el, mind az egyes országok és régiók között, mind pedig a leggazdagabb országok irányába. Mindez, azon kívül, hogy felerősítheti a létező feszültségeket, különösen az EU határainál, újabb aggasztó veszteségeket eredményezhet számos szegény ország számára a fontos emberi erőforrások tekintetében.

3. Az Európai Bizottság válasza

3.1 Az Európai Bizottság elsőként tett konkrét lépéseket a G20-ak londoni ülésén tett kötelezettségvállalások irányában, amelyeket José Manuel BARROSO elnök a világos elvben foglalt össze: *a jelenlegi visszaesést nem kell és nem szabad – sem most, sem a jövőben – ürügyként felhasználni ahhoz, hogy felülírjuk a segélyek növelésére vonatkozó ígéretünket.*

3.2 Az Európai Bizottság közleménye az egyik legpozitívabb kerethatározat, amelyet a nemzetközi közösség a szegény országoknak a válság leküzdésében történő megsegítésére eddig bemutatott. A közlemény mindamelllett, hogy megerősíti annak szükségességét, hogy az ODA keretében vállalt kötelezettségeket tiszteletben kell tartani, valamint hogy új forrásokat kell mozgósítani a fejlesztés érdekében (például annak az ambiciózus – bár talán kevésbé reális – javaslatnak köszönhetően, hogy minden segélyre fordított euró öt másik – nem az ODA-ból származó – eurót generáljon), azt is hangsúlyozza, hogy a támogatások odaítélését fel kell gyorsítani, vagy előre kell hozni – a segélynyújtó országok között egyedülálló példa –, és rugalmasabb mechanizmusokat kell elfogadni azáltal, hogy az EBB-től kontraproduktív hatású eszközök kidolgozását kérjük, különösen az infrastruktúrák és a pénzügyek területén. Ezen túlmenően az Európai Bizottság vállalja, hogy a költségvetés-támogatási műveleteket felgyorsítja, kivételes esetekben fontolóra véve makrogazdasági támogatás nyújtását is az európai szomszédságpolitikában (ENP) részt vevő országok számára.

3.3 A közlemény megállapítja, hogy a segélyek alacsony hatékonysága túlságosan költséges, és az ODA nemzetközi rendszerének alapvető reformjára van szükség. Az Európai Bizottság a tagállamoknak közös és összehangolt megközelítések támogatását javasolja a válság leküzdésére. Az EU-nak – amely a támogatást nyújtók sorában világszinten az első – ezzel egyidejűleg ösztönöznie kellene a támogatási rendszer nemzetközi szintű reformját.

3.4 A közlemény röviden kitér a szociális és munkahelyvédelmi intézkedésekre, és egyszerre irányoz elő mechanizmusokat a szociális kiadások biztosítására, valamint nemzeti és regionális infrastruktúrák kialakításának a támogatására, mindemelllett különös figyelmet fordítva a földközi-tengeri térségre és Afrikára, többek között a források odaítélése terén. Az Európai Bizottságnak a mezőgazdaság újjáélesztése és a „zöld növekedésre” való törekvés is szándékában áll az éghajlatváltozás elleni harc finanszírozásának innovatív formáin és a környezetbarát technológiák transzferének támogatásán keresztül.

3.5 A közlemény végül azzal a javaslattal zárul, hogy fogadjanak el olyan intézkedéseket, amelyek célja a nemzetközi csererendszer támogatása a kereskedelem-ösztönző támogatások hatékonyságának fokozása és az exporthitelek növelése révén. Az Európai Bizottság azt is ösztönzi, hogy a fejlődő országok államadóságainak átütőerejét vitassák meg, illetve javasolja az adózás területére vonatkozó kormányzás nemzetközi, regionális és hazai szinten történő támogatását is.

3.6 Az Európai Unió Tanácsa tudomásul vette a közleményben foglalt főbb ajánlásokat és elfogadta azokat, megerősítve annak fontosságát, hogy a tagállamok tartsák tiszteletben az általuk vállaltakat, és ösztönözte „a tagállamokat, a Bizottságot és az Európai Beruházási Bankot (EBB), hogy összehangoltan lépjenek fel [...] a válságnak az egyes országokra gyakorolt hatásáról végzett együttes elemzések alapján a nemzetközi intézményekkel és partnerországokkal együttműködve, hogy meghatározzák a legkiszolgáltatottabb és legkevésbé ellenálló országokat és csoportokat”. (4)

(4) Az EU Tanácsa „Külsőkapcsolatok” bizottságának 2009. május 18-i következtetései.

3.7 Az EU által hozott valamennyi döntés legnyilvánvalóbb korlátja ugyanakkor abban rejlik, hogy semmiféle kiegészítő hozzájárulás nincs tervbe véve, kivéve az EU–Afrika infrastruktúra-va-gyonkezelői alapba irányuló évi 100 millió eurós befizetést.

4. Veszélyben az ODA

4.1 Az OECD Fejlesztési Segélynyújtási Bizottsága (DAC) adatai alapján a 2008-as évben érték el a fejlesztési támogatások a mindenkori legmagasabb szintjüket. Ez a segély mintegy 120 milliárd dollárt tett ki, reálértéken mérve 10 %-kal nőtt, és az OECD országok összes GDP-jének 0,30 %-át tette ki. Az elmúlt évek során a bilaterális programok száma is nőtt, a 2006–2008-as években tapasztalt erőteljes csökkenés után.

4.2 Az EU 2007-hez képest 4 milliárd eurós növekedést tudhat magáénak, ami a 2008. évben 49 milliárd eurónak, vagyis a GDP 0,4 %-ának felel meg. Fontos emlékeztetni arra, hogy a 2002. évi Monterrey konszenzus időszakában az Európai Bizottság a 0,39 %-os közbülső célt tűzte ki magának 2006-ig. Ugyanakkor hangsúlyozni kell, hogy messze vagyunk attól a célkitűzéstől, hogy a GDP 0,2 %-át áldozzuk a legkevésbé fejlett országokra (LDC). Napjainkban csupán 20 milliárd amerikai dollár célpontja Afrika, a 2010-re elérendő 50 milliárdos célkitűzéshez képest.

4.3 Komoly kétely áll fenn azzal kapcsolatban, hogy az EU konkrétan képes lehet-e garantálni az új emeléseket, amelyeket 20 milliárd euróra becsülnek, és amelynek a célkitűzés alapján 2010-re a GDP 0,56 %-át kell elérnie. A Concord NGO-k európai platformja „AidWatch 2008” címet viselő jelentésében a 2009–2010-es két éves időszakra a segélyek 27 milliárd dollárral történő csökkenését jelezte előre. E jelentés szerint egyébiránt felül kellene vizsgálni az EU adatait, mivel azok közé olyan kiadási fejezetek is bekekerültek, amelyeket nem kellene a költségvetésbe foglalni az ODA keretében: 5 milliárd a külső adósság eltörlése címén, 2 milliárd a diákok tanulmányi ösztöndíjára és 1 milliárd a menekültekhez kapcsolódó kiadásokra. Ezekről az összegektől eltekintve a 2008-as évben elért összeg csupán a GDP 0,34 %-ának felelt meg a Concord szerint, tehát egy olyan értéknek, amely még igen messze áll a 2010-re elérendő 0,56 %-os célkitűzéstől.

4.4 Ugyanígy a Világbank 2009. évi globális nyomonkövetési jelentése szerint, valamint a 2008-as évben tapasztalt növekedés és néhány nagy segélynyújtó szereplő vállalt kötelezettsége ellenére, teljes mértékben megvalósíthatatlannak tűnik a jelenlegi helyzet fényében, hogy a segélyek növeléséről Gleneagles-ben aláírt célkitűzéseket (évente 130 milliárd amerikai dollár mostantól 2010-ig) el lehessen érni.

4.5 Egyre többen hangoztatják, hogy új forrásokra van szükség, amelyek jócskán meghaladják a gleneagles-i vállalások keretét. Az UNPD hangsúlyozza, hogy nem csupán a vállalt kötelezettségek betartásáról van itt szó, hanem a keretek lényeges emeléséről is, például a bankok megmentésére és a gazdaság újraindítására elkülönített valamennyi alap legalább 0,7 %-ának (amely becslések szerint mintegy 7 000 milliárd dollárnak felel meg) a fenntartásával, annak érdekében, hogy segítsük a fejlődő országokat a millenniumi fejlesztési célok elérésében, valamint hogy újraindítsuk a közvetlen és hosszú távra szóló kiadásokat és befektetéseket a szegény országokban. Ahogy azt a Világbank elnöke, Robert Zoellick maga is többször hangoztatta a válság kitörése óta: sokkal bőkezűbbnek kell lennünk a kiegészítő források megadására területén, hogy segítsük a szegény országokat abban, hogy le tudják küzdeni annak a válságnak a pusztító hatásait, amelyért őket semmilyen felelősség nem terheli. A Világbank legutóbbi becslései

alapján a szükséges finanszírozás, amely csupán a fejlődő országokban tapasztalt különböző veszteségek orvoslására volt elég, 350 és 635 milliárd dollár között mozgott – ezek a pénzüsszegek messze elmaradnak azoktól az összegektől, amelyeket a nemzetközi közösség eddig mozgósítani tudott, nem csupán az ODA vonatkozásában, hanem más segély és kölcsön formájában.

4.6 Ráadásul, ha eltekintünk az EU által kinyilvánított szándéktól, az OECD jelentése egyértelművé teszi, hogy a bilaterális segélynyújtók nagy többsége számára a válság tovább növelte a vállalások és az átutalt pénzüsszegek közötti különbséget, és gyakran új fizetési késedelmet és halasztást eredményezett. A DAC-ban részt nem vevő országokból érkező segélyek jelentősége ugyan nőtt, összmenységük azonban továbbra is messze van attól, hogy jelentős mértékben hatással legyen az általános tendenciákra. A DAC-ban részt nem vevő, de adataikat az OECD irányába ismertető országok által rendelkezésre bocsátott teljes összeg 2007-ben 5,6 milliárd amerikai dollárnak felelt meg.

4.7 Noha a rendelkezésre álló adatok meglehetősen hiányosak, megállapíthatjuk, hogy pozitív a tendencia a magánadományozók vonatkozásában, akiknek az átutalásai 18,6 milliárd dollárt értek el 2007-ben, ami a 2006-os évhez képest 25 %-os emelkedésnek felelt meg. Az Egyesült Államokban az egyedüli belső, rendelkezésre álló adatok, amelyeket azonban nem közöltek az OECD-vel, a magánadományozók által 2007-ben adományozott összegeket 37 milliárd dollárra teszik, míg a nagy alapítványok többsége, mint például a Gates Alapítvány, 2009-re az átutalások 20 %-ig menő növekedését jelentette be.

5. A segélyek hatékonysága és a korrupció elleni küzdelem

5.1 A válság időszakában a legfontosabb, hogy a segélyek hatékonyságán javítsunk. A segélyek előrejelezhetőségének a hiánya, az intézkedések elaprózottsága és az adományozók koordinációjának hiánya napjainkban nyilvánvaló gazdasági károkat okoz. Az Európai Bizottság becslése alapján az ODA volatilitása 15–20 %-kal megnövelheti a költségeket, míg egy, a segély hatékonyságát célzó program teljes körű alkalmazásával 5–7 milliárd eurót lehetne évente megtakarítani. Következésképpen késlekedés nélkül végre kell hajtani a 2005. évi párizsi nyilatkozatban, és a 2008-as Accra cselekvési programban foglalt rendelkezéseket, figyelembe véve különösen azokat a határozatokat, amelyeket már elfogadtak az EU-n belül, és amelyeknek köszönhetően tényleges lehetőség van a különbségtételre: a tagállamok és az Európai Bizottság közötti munka megosztása, a nemzeti cselekvési tervek jobb felhasználása, a segélyek kiszámíthatósága és az eredményekkel szembeni nagyobb felelősségvállalás, beleértve a kevésbé fontos kondicionalitást. (5)

5.2 Az OECD szintjén a segélyek minőségi javításában elért haladás jelenlegi elégtelensége figyelhető meg. Világszerte 225 bilaterális és 242 multilaterális ügynökség finanszírozza évente tevékenységek százazreit. A világban például 90-nél több olyan alap van, amely az egészségügy területén tevékenykedik, a WHO-nak pedig évente 4 600 adományozó felé kell beszámolnia, és ezeknek mintegy 1 400 jelentést benyújtania. Egy fejlődő ország kormánya átlagosan évente mintegy 200 hivatalos adományozó, ezen felül pedig több száz magánadományozó megkeresését fogadja, amelyekre válaszolnia kell. Ráadásul az OECD legutóbbi nyomonkövetési vizsgálatából kiderül, hogy a segélyeknek átlagosan csupán a 45 %-át bocsátják rendelkezésre a megszabott határidőkön belül.

(5) COM(2009) 160 végleges, és az EU Tanácsának 2008. július 22-i ülése.

5.3 A nemzetközi szinten meghatározott célkitűzések eléréséhez nagyobb sebességre kell kapcsolnunk. Mindenekelőtt az EU 27 tagállamának kellene politikai szándékát kinyilvánítani a következőkre vonatkozóan:

- a Párizsi Nyilatkozat 12 mutatójának átlátható alkalmazása,
- az EU magatartási kódexeinek az alkalmazása,
- a politikák közötti koherenciára való általánosabb törekvés, különösen a kereskedelmi és fejlesztési politikákat illetően,
- kötelezettségvállalás a nemzetközi segélyezési rendszer átfogó reformja iránt, a nem állami szereplők megbecsülése érdekében, valamint a többoldalú fellépések új fázisának elindításához.

5.4 E megközelítés keretében figyelembe kell venni azt is, hogy számos fejlődő országban hatalmas összegeket emészti fel a korrupció és az illegális tőkeáramlás jelensége, különösen a nyersanyagok kitermelését és a nagy infrastrukturális munkákat illetően. Immár bizonyított tény, hogy a beáramló segélyek számottevő részét a korrupció emészti fel, ami végzetes hatással van a helyi lakosságra, és az adományozó országok adófizetői bizalmának elvesztéséhez vezet. A Transparency International 2008. évi globális korrupciós jelentése alapján e jelenség ma mintegy 50 milliárd amerikai dollárra tehető, amely a világszinten nyújtott ODA összmenyiségének közel felét teszi ki, és amely összeg megfelel az ivóvíz és közhigiéna területére vonatkozó célkitűzések megvalósításához szükséges beruházásoknak. A kormányzás egyértelmű javulásának, különösen a segélyek nyomon követésére vonatkozóan, és a kifejezett feltételrendszer mellett történő segélyezésnek meghatározó tényezővé kell válnia az EU által és multilaterális szinten vállalt valamennyi kötelezettség tekintetében. Mindenesetre sajnálatos, hogy ezt a szempontot a közlemény nem vette figyelembe.

6. A magánszereplők és a civil társadalom szerepe

6.1 A nem állami szintű szereplők – amelyeket a cotonoui megállapodás a magánszektorban tevékenykedőkként, gazdasági és társadalmi partnerségekként, beleértve a szakszervezeteket is, valamint a civil társadalom mindenféle formájaként határoz meg (6. cikk) – tevékenységének jelentőségét immár széles körben elismerik. Meglehetősen meglepő az a tény, hogy a vizsgált közlemény nem tesz utalást a válságkezelésben betöltött szerepükre, noha egyéb előnyeik mellett egyedül ezen szervezetek képesek kiegészítő források mozgósítására. Egyébiránt a válság számos szegény országban a magánszektor sújtja nagymértékben, és megnehezíti a szociális partnerek, valamint a különböző civil társadalmi szervezetek reagálási képességét, amelyeknek pedig meghatározó a szerepe abban, hogy a hosszú távú fejlődést illetően fenntartható válaszok szülessenek.

6.2 Az Európai Számvevőszék idén május 18-án jelentette meg „A civil szereplők közösségi fejlesztési együttműködésbe történő bevonásának a Bizottság általi irányítása” című különjelentését, (6)

(6) A nem állami szereplők Bíróság szerinti meghatározása csupán a civil társadalmi szervezetekre vonatkozik, és a magánszektor szereplőit kizárja.

amelyben – miközben nagy meglepedéssel állapítja meg a közösségi források növekvő befektetését a nem állami szereplők (7) révén – három fő kritikát fogalmaz meg:

- a nem állami szereplők korlátozott részvétele az együttműködési folyamatban, mivel gyakran egyszerű projektvégrehajtó, vagy szolgáltatásnyújtó szerepet – akikkel eseti alapon és későn konzultálnak – juttatnak nekik,
- elégtelen intézkedés a kapacitásfejlesztés területén, amely egyébiránt kommunikációs és részvételi rendszereket támogat, amelyek gyakorlatilag kizárják a legtöbb kis- és középméretű alap- és nem városi szervezetet,
- számos hiányosság az eljárások végrehajtásának ellenőrzési rendszerében, amely eljárások gyakran túl összetettek és alig érthetőek számos szervezet számára, és amelyek néhány esetben nem nyújtanak megfelelő adatokat, például a kezdeményezések előrehaladásával, valamint az általuk kifejtett végső hatással kapcsolatban.

6.3 A Bíróság által felfedett elégtelenségek arra ösztönöznek bennünket, hogy megerősítsük az EGSZB által már évek óta képviselt álláspontot, amely szerint a nem állami szereplőkön keresztül megvalósuló beruházásokat mindenképpen előnyben kell részesíteni, s ehhez egyrészt valamennyi eljárás megerősítésére – ami a részvétel kiszélesítését valóban lehetővé teszi –, másrészt pedig a nem állami szereplők által közvetlenül kezelt eszközök megkésztetésére – hogy a 20 %-ot elérjék – lenne szükség, ahogy azt az EGSZB korábbi véleményében (8) már javasolta.

7. A segélyek felülvizsgálata és új finanszírozási eszközök felé

7.1 Egyértelmű igény van ma a pénzintézetek – elsőként a Világbank és az IMF – átfogó reformjára, az Egyesült Nemzetek júniusi konferenciáján felvázolt világos iránymutatások szerint: a nemzetközi pénzügyi intézményeknek egyértelműen a fejlődés irányába kell orientálódnuk, olyan reformok tárgyát kell képezniük, amelyek pontosan tükrözik az új helyzetet, és amelyek megerősítik a fejlődő országok álláspontját, hangját és részvételét. (9)

Ténylegesen ellentmondásos, hogy a jelenlegi válsághelyzetben az IMF által adott kölcsönök 82 %-a az európai országoknak kedvezett, és csupán 1,6 %-a az afrikai országoknak, valamint hogy 20 milliárd dollárnál valamivel többet kaptak a legszegényebb országok, míg a G20-ak 2009. április 2-i, londoni csúcstalálkozója alkalmával 1 100 milliárd dollárt mozgósítottak.

(7) A EuropeAid szerint a nem állami szereplők által 2006–2007-ben megkötött szerződésekben szereplő összegek mintegy 836,43 és 915,26 millió euróra tehetőek (kivéve a humanitárius segítséget, amelyet az ECHO kezel), amely az Unió által a fejlődő országoknak nyújtott segélyek 10 %-ának felel meg. Az ECHO finanszírozási források 50 %-ának (ami 2007-ben körülbelül 353 millió eurónak felelt meg) címzettjei az NGO-k.

(8) *Civil társadalom és fejlesztési politika*, Susanna Florio 2003.évi véleménye, megjelent: HL C 234.

(9) Az ENSZ gazdasági és pénzügyi válságról szóló 2009. júniusi konferenciája.

7.2 Az EU-nak feladata, hogy lépéseket tegyen ennek az aráynak a gyökeres megváltoztatására. Elsőként arra kell törekednie, hogy komolyabban figyelembe vegyék és végrehajtsák a Világbank javaslatát, amely szerint egy új, speciális alapot kell létrehozni a legkiszolgáltatottabbak megsegítésére („*Vulnerability Fund*”), melynek elsődleges célkitűzése az élelmezésbiztonság, a társadalombiztosítás finanszírozása és az emberi fejlődés lenne, különösen a Világbank és az Egyesült Nemzetek szakügynökségei közötti speciális közös keret létrehozásának köszönhetően. Szükség van legalább 250 milliárd dollárnak megfelelő, kimondottan a likviditás biztosítását és a fejlesztés finanszírozását szolgáló új különleges lehívási jogokra is az IMF-től.

7.3 Az Uniónak abban is vezető szerepet kell betöltenie, hogy a kereskedelem finanszírozásának és a dohai tárgyalások mielőbbi újraindításának középpontjában a fejlődő országok szükségletei álljanak, és hogy irányozzanak elő különleges támogató és megőrző intézkedéseket a legszegényebb országokra és az élelmezésbiztonságra vonatkozóan.

7.4 Az EGSZB már régóta meg van győződve arról, hogy minden lehetséges erőfeszítés megtételére szükség van az új fejlesztésfinanszírozási eszközök támogatása és megsokszorozása érdekében. Mivel eddig sajnos kevés lépés megtételére került sor, a legutóbbi kezdeményezések és határozatok horderejét ki kell terjeszteni, mint például a szegény országokban történő védőoltás finanszírozását célzó 2006 novemberi IFFI-t (*International Finance Facility Fund for Immunisation*) és az előzetes piaci kötelezettségvállalást (*Advance Market Commitment*) ugyanebből az időszakból, a G8-ak aquilai csúcstalálkozójának kezdeményezését, amely mától öt éven belül 50 %-kal célozta csökkenteni a bevándorló munkavállalók által származási országukba hazautalt pénzüsszegek utáni hivatalos átutalási díjakat, amely ezen átutalások évi 13–15 milliárd dollárral történő emelkedését jelentené. Az EGSZB támogatja azt a javaslatot, hogy végre elindítsák a nemzetközi pénzáttalások 0,005 %-kal történő önkéntes megadóztatását (Tobin-adó), amelyet a francia és német kormány a G20-ak pittsburghi csúcstalálkozóján újra felvetett. Ezeknek az új finanszírozási módokat, amelyeknek az ODA kötelezettségvállalásaihoz képest szigorúan kiegészítő jellegűnek kell maradniuk, világosabban kellene kapcsolódniuk a különböző millenniumi célkitűzések végrehajtásához, valamint az éghajlatváltozás prioritásaihoz, és azokhoz a költségekhez, amelyekkel a szegény országoknak az elkövetkező években meg kell birkózniuk.

7.5 A nemzetközi segélyezési rendszer reformjáról való eszmecsere, amelyet az Európai Bizottság javaslatának 11. pontjában nagyon helyesen újra felelevenít, sürgetőbb, mint valaha, és az EU egyértelműen vezető szerepet tölthet be ebben a kontextusban, legalábbis a következő tényezők vonatkozásában:

- a segélyek és befektetések irányítása érdekében nemzetközi előrejelző rendszer kialakítása, amely képes az elkövetkező években a válság által a lakosság életfeltételeire, valamint a fejlődési kilátásokra gyakorolt hatások ellenőrzésére,
- szigorú elszámolási rendszer bevezetése a megvalósult előrehaladás ellenőrzése, valamint a végrehajtott intézkedések hatékonyságának felmérése érdekében, a G8-ak csúcstalálkozója során született megállapodásoknak megfelelően,
- jelentősebb befektetések a konfliktusok által sújtott területek stabilizációjába, az intézmények fejlesztésébe, a válságkezelésbe, a helyi és regionális tervezési és fellépési kapacitások megerősítésébe és az általános társadalombiztosítási rendszerek bevezetésének felgyorsítása révén, valamint azért, hogy megteremtjük azokat a befektetéseket,

amelyek az új kihívásokkal, az élelmiszerbiztonsággal és az éghajlatváltozással történő szembenézéshez szükségesek,

- a mikrohitel hozzáférési feltételeinek megerősítése és kiterjesztése azon vállalkozói kezdeményezések támogatása céljából, amelyek egyébiránt nem részesülnek banki finanszírozásban.

7.6 Az élelmezésbiztonságnak és a zöld növekedésnek hosszú távú stratégiai befektetési célkitűzésként való kezelése olyan vezérfonal lehet, amely meghatározza a segélyezési és befektetési rendszerek újraindítását, amely a válság kontextusában még fontosabbá válik. Egy ilyen rendszer a feltörekvő országok forrásainak és kompetenciáinak sűrűbben és koordinált módon történő felhasználására is lehetőséget ad, valamint arra, hogy Európa és az OECD konkrét gazdasági partnerségeket köthessen.

7.7 Az EU vonatkozásában két kiegészítést kell tenni:

- a fejlődés alapos kiértékelésére van szükség a költségvetési támogatási eszközöknek ebben az utolsó években, valamint a segélyek pontosabb, olyan ágazati célkitűzések felé történő irányítására, mint az egészség, a tisztességes munka, az oktatás és képzés, a befektetések, a szociális szolgáltatások és a zöld növekedés, az Európai Parlament elképzelésének megfelelően, ⁽¹⁰⁾
- a feladatoknak a biztosok kollégiumán belüli újraelosztására vonatkozóan újra a fejlesztési biztost kell megbízni a EuroAid közvetlen felügyeletével, amelyet jelenleg a külkapcsolatokért felelős biztos gyakorol.

7.8 Minden más területhez képest leginkább a fejlesztés területén válik nyilvánvalóvá, hogy az EU számára sürgetővé vált az egységes véleménynyilvánítás és a tagállamokkal együttműködésben történő fellépés képességének megerősítése annak érdekében, hogy a válság által teremtett új nemzetközi helyzetben pozícionálja magát, hogy hatékonyabban tudja kihasználni az adott lehetőségeket, akár saját szerepét, akár a napjainkban már világszerte rendelkezésre álló források és kompetenciák egészét illetően. A nemzetközi porondon jelen lévő új szereplők láttán, napjainkban igazabb, mint valaha, hogy a legszegényebb országok, különösen az afrikaiak fejlesztése stratégiai jelentőségű Európa jövője számára. ⁽¹¹⁾

7.9 A válság hatására a korrupció és az adókikerülés területén való nemzetközi együttműködés megerősítése, különösen az adóparadicsomok elleni küzdelemre vonatkozóan, már megvalósult. Az ENSZ Kábítószer- és Bűnügyi Hivatala (UNODC) szerint a tiltott kereskedelem és az adókikerülés ma 1 000 és 1 600 milliárd dollár között mozog, amelynek a fele fejlődő országokból és

⁽¹⁰⁾ A DEVE szakbizottság 2009. szeptemberi állásfoglalás-tervezete.

⁽¹¹⁾ Vö.: Luca JAHIER 2009. évi véleménye a következő tárgyban: „Az EU, Afrika és Kína”, megjelent: HL C 318., valamint: Vélemény a következő tárgyban: „A megújított lisszaboni stratégia külső dimenziója”, megjelent: HL C 128., 2010.

átalakulóban lévő gazdaságokból származik. Ebből az 500–800 milliárd dollárból csupán 3 % írható a korrupció, 30 % a bűncselekmények és 67 % az adókikerülés számlájára. Más szóval az adókikerülés a fejlődő országok számára 300 és 500 milliárd dollár közötti veszteséget jelent, amelyből 285 az informális ágazathoz kapcsolódik, 160 pedig számos transznacionális, ezekben az országokban működő vállalkozás által gyakorolt adókikerüléshez. ⁽¹²⁾ Az EGSZB sürgetőnek tartja, hogy e területen irányváltás

menjen végbe, amely mára már megvalósíthatónak tűnik. Ezáltal nem csupán váratlan források szabadulhatnak fel, de szilárdabb és számos szegény országban méltányosabb adórendszert lehet kialakítani, ami az intézmények konszolidációjának, valamint mindenféle hosszú távú és életképes fejlesztési perspektívának elengedhetetlen feltétele.

Kelt Brüsszelben, 2009. december 16-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

⁽¹²⁾ Vö.: A CIDSE tanulmánya (2008. november).

MELLÉKLET

Az alábbi módosító indítványt, amelyet a leadott szavazatok legalább egynegyedével támogattak, a plenáris ülésen elutasították:

Előterjesztő: Jonathan PEEL

7.9. pont

Az alábbiak szerint módosítandó:

7.9 A válság hatására a korrupció és az adókikerülés területén való nemzetközi együttműködés megerősítése, különösen az adóparadicsomok elleni küzdelemre vonatkozóan, már megvalósult. Az ENSZ Kábítószer- és Bűnügyi Hivatala (UNODC) szerint a tiltott kereskedelem és az adókikerülés ma 1 000 és 1 600 milliárd dollár között mozog, amelynek a fele fejlődő országokból és átalakulóban lévő gazdaságokból származik. Ebből az 500–800 milliárd dollárból csupán 3 % írható a korrupció, 30 % a bűnesemények és 67 % az adókikerülés számlájára. Más szóval az adókikerülés a fejlődő országok számára 300 és 1 500 milliárd dollár közötti veszteséget jelent, amelyből 285 az informális ágazathoz kapcsolódik, 160 pedig számos transznacionális, ezekben az országokban működő vállalkozás által gyakorolt adókikerüléshez (1). Az EGSZB sürgetőnek tartja, hogy e területen irányváltás menjen végbe, amely mára már megvalósíthatónak tűnik. Ezáltal nem csupán váratlan források szabadulhatnak fel, de szilárdabb és számos szegény országban méltányosabb adórendszert lehet kialakítani, ami az intézmények konszolidációjának, valamint mindenféle hosszú távú és életképes fejlesztési perspektívának elengedhetetlen feltétele.

Indokolás

Ezek a számok törlendő, mivel nem szerepelnek az UNODC jelentésében, amint pedig a szöveg sugallja.

Szavazás

Mellette: 59

Ellene: 93

Tartózkodás: 9

Összesen: 161

(1) Vö.: A CIDSE bibliográfiában feltüntetett tanulmánya (2008. november).